Lausunto eduskunnan puolustusvaliokunnalle 22.10.2021

Amiraali evp Juhani Kaskeala

VALTIONEUVOSTON PUOLUSTUSSELONTEKO 2021

Valtioneuvoston puolustusselonteko antaa hyvät perusteet pitkäjänteiselle puolustussuunnittelulle aina 2020-luvun loppuun asti.

Puolustusselonteko kuvaa realistisesti ilman kiertoilmaisuja Suomen puolustuksen toimintaympäristön ja siihen vaikuttavat ulkoiset tekijät. Toimintaympäristön arvioidaan säilyvän jännitteisenä ja vaikeasti ennakoitavana. **Selonteon linjaukset harjoitettavasta puolustuspolitiikasta ja puolustuskyvyn kehittämisestä ovat hyvin perusteltuja.** Esitän jäljempänä muutamia kohdennettuja näkemyksiä selonteosta.

SUOMEN PUOLUSTUKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Selonteossa on otettu käyttöön melko abstrakti käsite ’laaja-alainen vaikuttaminen’. Sitä on asiaan perehtymättömän lukijan vaikea ymmärtää ilman lisämääreitä. Suuri yleisö ehti Krimin valtauksen ja Itä-Ukrainan sodan johdosta omaksua hybridivaikuttamisen ja hybridisodankäynnin käsitteet (vrt. VN:n ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko 2020). Uuden termin käyttöönotto ei tuo mielestäni lisäarvoa kriisien harmaan vaiheen hahmottamiseen.

PUOLUSTUSPOLIITTISET PERUSTEET

Puolustuksen ennaltaehkäisykyvyn eli pelotteen luoma turva asevoiman käytöltä tai sen uhalta on puolustuksemme ensisijainen päämäärä. *Siv is pacem, para bellum*. Sotilaallisesti liittoutumattoman Suomen puolustuksen pelote muodostuu nähdäkseni seuraavista tekijöistä:

- kansalaisten puolustustahto ja yhteiskunnan kriisinsietokyky (kokonaisturvallisuus),
- alueellisen koskemattomuuden turvaava valvonta- ja torjuntakyky,
- nopeasti toimintavalmiit valmiusyksiköt ja -osastot,
- kaukovaikutteiset kynnysasejärjestelmät (tröskelnförmågor/weapons of deterrence),
- sekä laajaan reserviin perustuva alueellinen puolustusjärjestelmä.

Edellä olevaan luetteloon lisäisin vielä Suomen puolustusvalmiutta ja -kykyä korostavan strategisen viestinnän. Puolustuksemme vahvuudet tuntuvat jatkuvasti yllättävän kansainväliset tarkkailijat jopa asevoimien johdon tasolla. Puolustuskyvystämme pitää avoimesti kertoa kansallisesti ja kansainvälisesti. Selonteossa mainitaan nyt vain sodan ajan joukkojemme kokonaisvahvuus 280 000 sotilasta, mutta ei edes niiden määrällistä jakoa operatiivisiin ja paikallisjoukkoihin.

Vuoden 1997 selonteosta alkaen puolustusvoimien sodan ajan kokoonpanon tavoitetila on kuvattu vähintään yhtymien tarkkuudella (prikaati tai vast.) kertoen myös tärkeimpien asejärjestelmien määrät (lentokoneet/laivat/tykistö). Nyt nämä tiedot pitää hakea kansainvälisistä julkaisuista. Todenmukainen kuva suhteellisen vahvasta puolustuskyvystämme olisi omiaan nostamaan kynnystä kohdistaa Suomeen sotilaallisen voiman käyttöä tai sillä uhkaamista.

PUOLUSTUSJÄRJESTELMÄN YLLÄPIDON JA KEHITTÄMISEN PAINOPISTEET

Puolustusvoimien joukkojen jako operatiivisiin ja paikallisjoukkoihin on perusteltu paluu vanhaan konseptiin (aiemmin yleisjoukot ja paikallisjoukot).

2000-luvun alussa tehtiin ensimmäiset päätökset kaukovaikutteisten asejärjestelmien hankinnasta. Taustalla oli sodan ajan joukkojen vahvuuden radikaali leikkaus. Joukkojen puolittaminen pyrittiin kompensoimaan tulivoimaa ja liikkuvuutta lisäämällä, jotta koko maan puolustus kyettäisiin uskottavasti toteuttamaan. Pitkää keppiä edustivat tykistön erikoisampumatarvikkeet, raskaat raketinheittimet sekä Hornet-hävittäjien ilmasta maahan aseistus (F-18 -> F/A-18).

Kaukovaikutteisten asejärjestelmien jatkohankintojen myötä puolustusvoimat on nostamassa ennaltaehkäisykyvyn eli pelotteensa uudelle tasolle. Suomi on ainoa Pohjoismaa, joka kykenee puolustusvoimien yhteiseen kauaskantoiseen tulenkäyttöön. Kyseessä on Suomen puolustuksen strateginen suorituskyky. Maavoimien tykistöohjusten kantama kasvaa yli 100 kilometriin. Merivoimien uusien pintamaaliohjusten kantama ulottuu runsaaseen 200 kilometriin. Ilmavoimilla on jo nyt operatiivisessa valmiudessa lähes 400 kilometriä kantavat JASSM-ohjukset. Kynnysasejärjestelmien laukaisualustoja tulee olemaan useita kymmeniä, mikä alueellisen hajautuksen myötä lisää niiden pelotevaikutusta ja taistelunkestävyyttä.

Meripuolustuksessa pitäisi erikseen mainita Ahvenanmaan puolustusvelvoite. Suomelle elintärkeiden meriyhteyksien turvaaminen on merivoimien ykköstehtävä ja edellyttää operatiivista yhteistyötä Ruotsin merivoimien kanssa erityisesti Ahvenanmerellä. Kolmansien maiden pääsyn estäminen Pohjanlahdelle on kummankin maan edun mukaista ja helpoin tapa suojata maiden välinen liikenne. Laivue 2020:n hankinta on Suomelle ratkaisevan tärkeä hankinta. Sen merkitystä kriisien ennaltaehkäisyssä ja Suomen hengissä pitämisessä ei voi liioitella. Kiristyneessä kansainvälisessä tilanteessa vahva lipunnäyttö meriliikenteen suojana vähentää mahdollisuuksia Suomen kiristämiseen - tai jopa kuristamiseen - voiman käytöllä tai sillä uhkaamisella.

Kyber-, avaruus- ja informaatiopuolustuksen kehittämislinjaukset on esitetty hyvin. Kokonaisturvallisuuden hengessä on hyvä korostaa viranomaisyhteistyön ja kansainvälisten yhteyksien lisäksi puolustusvoimien ja yritysten välisiä kumppanuuksia. Suomessa on poikkeuksellisen eteviä kyber- ja avaruusteknologian yrityksiä, joiden osaaminen ja tuki tulee hyödyntää strategisia kumppanuuksia solmimalla.

95 prosenttia suomalaisista sotilaista on reserviläisiä. Heidän sotilas- ja siviilikoulutuksensa sekä kokemuksensa ylittää useimpien muiden maiden ammattisotilaiden osaamistason. Reserviläisten kyvykkyydet yhdistettynä hyvään ja motivoivaan sotilaalliseen kertauskoulutukseen tulee nykyistä laajemmin hyödyntää sodan ajan joukkojen muodostamisessa ja ylläpidossa. Digitaalinen yhteiskunta tarjoaa siihen kasvavat mahdollisuudet.

PUOLUSTUSYHTEISTYÖN PAINOPISTEALUEET

Suomen puolustusyhteistyön verkosto on laaja. Sitä voidaan hyvin perustella puolustusvoimien omien suorituskykyjen kehittämisellä, mutta myös puolustuksen ennaltaehkäisykyvyn vahvistamisella. Verkoston kärkeen nostan Suomi - Ruotsi - Norja - Yhdysvallat -yhteistyön. Yhdysvaltain puolustusyhteistyö Pohjoismaiden kanssa perustuu maan omiin elintärkeisiin turvallisuusetuihin. Pohjoismaiden geopoliittinen sijainti Pohjois-Atlantin meriyhteyksien, arktisen alueen ja Itämeren välittömässä tuntumassa on Yhdys-

valloille strategisesti merkittävä. Vahvistaakseen alueen vakautta Yhdysvallat on valmis lisäämään puolustusyhteistyötä pohjoisten liittolaistensa ja kumppaniensa kanssa, vaikka sen asevoimien toiminnan painopiste on muutoin siirtymässä Tyynelle merelle ja Kaakkois-Aasiaan.

Jos Suomi joutuisi vakavan sotilaallisen painostuksen tai hyökkäysuhan kohteeksi, vain Yhdysvalloilla on riittävän uskottava poliittinen voima ja sotilaallinen suorituskyky tukea Suomea. Suomella sen paremmin kuin Ruotsillakaan ei ole mitään liittosopimusta eikä turvatakuita. Suomi, Ruotsi ja Norja ovat kuitenkin luoneet vahvat ja luottamukselliset yhteistyösuhteet Yhdysvaltain puolustushallintoon, jossa hyvin ymmärretään pohjoismaisen puolustusyhteistyön merkitys Yhdysvalloille. Kaikissa Pohjoismaissa luottamus Yhdysvaltoihin on epäilemättä suurempi kuin luottamus heterogeeniseen ja konsensuspäätöksentekoon sidottuun Natoon.

Yhdysvallat on valmis vapauttamaan Suomen puolustushankintoihin sellaista uusinta teknologiaa ja materiaalia, jota on aiemmin saanut vain Australian kaltainen tärkeä liittolainen. Yhdysvaltain Suomea kohtaan osoittama luottamus lähtee yhteisistä turvallisuuseduista. Suomen uskottava itsenäinen puolustus vahvistaa Pohjois-Euroopan vakautta.

Summa summarum: HYVIN VALMISTELTU SELONTEKO!

Lisäys:

Suomen turvallisuuspoliittisen linjan jatkuvuudesta todistaa hyvin vuonna 1997 laaditun ensimmäisen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon tiivistelmä. Aika lailla samat tekijät ovat yhä relevantteja (lihavoinnit kirjoittajan).

*Suomen näkökulmasta **Euroopan unioni, Venäjä ja NATO** ovat Euroopan turvallisuuskehityksen keskeisimmät tekijät. Ne ovat kaikki muutoksen tilassa ja vaikuttavat turvallisuuteen ja vakauteen Suomen lähialueella Pohjois-Euroopassa.*

*Euroopan unionin jäsenyys on selkeyttänyt ja vahvistanut Suomen kansainvälistä asemaa. Vaikka jäsenyyteen ei sisälly sotilaallisia turvallisuustakuita, siihen kuuluu yhteisvastuuseen perustuva suoja. Suomi tukee EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintakyvyn vahvistamista ja **osallistuu rakentavasti unionin turvallisuus- ja puolustusulottuvuuden kehittämiseen.***

*Suomi tukee Venäjän uudistuskehitystä ja sitoutumista yhteistyövaraiseen turvallisuuteen. **Venäjään liittyvien turvallisuusongelmien hallinta** ja sotilaallinen vakaus ovat Suomelle naapurimaana erityisen tärkeitä kysymyksiä.*

***Yhdysvaltain sitoutuminen Euroopan turvallisuuteen** ja NATOn toimintakyvyn säilyttäminen on tärkeätä. Suomi seuraa tarkoin NATOn laajentumisen vaikutuksia Itämeren alueella sekä NATOn ja Venäjän suhteissa. Baltian maiden itsenäisyyden ja turvallisuuden säilyminen on olennaista alueen vakaudelle ja turvallisuudelle.*

***Ruotsin turvallisuuspoliittiset ratkaisut** ovat tärkeä tekijä Suomen turvallisuudelle maiden historiallisen erityissuhteen ja samankaltaisten etujen vuoksi.*

Vuoden 1997 selonteko käsitti 44 sivua yksityiskohtaista ohjeistusta puolustuksen kehittämiseen. Vuonna 2021 siihen käytetään 54 sivua.